

ישראל עזרות

שנת הקהל

ואלה המלשמים. ואלה ח - ליהודים היתה לאורה ולשקנה
תפודי ורב טאיר צימוטו שלקיא

פרשת משפטים • גליון 168 • התשפ"ג

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" ניר-יוזק

גלילות את הטוב - לנתב ולמצות

באישון לילה ואפלה ארע גנבה גדולה. כספת מגנת היטב נפרצה בתחום נדיר וארגון תכשיטים ששונים מערך במליונים הוצאו ממנה על ידי גנב אלמוני. נפתחה חקירה ודרישה ולאחר מאמצים כבירים הצליחו לשים את היד על הגנב. הגנב נמצא אך לא הגנבה, את כלה חסל על שלחן קלפים ובזבזו על סמי מדכאי חשיכה... מדבר בגבר פחוש, שני הגנבה פערפו לפי אבחון ושחזור המעשה מסתבר שמח נדיר בקדקדו, מקצוען מהשורה הראשונה, ואת הגנבה בצע מתוך שקול דעת ותכנון מחשב לפרטי פרטים. טעות קטנה שלאחר הגנבה הפילה אותו. בית הדין מבקשים למצוא קונה לגנב. אבל מי יחזיק גנב בבית?

עשיר נכבד מעין בקורות חיי של הגנב, ומגלה 'פרופיל' של אדם מיחד ביותר; מח מבריק בעל יכולות נדירות המסבירות את היכולת לעקף את כל מנגוני ההבטחה, לפרוץ את הכספת מבלי להקים רעש, וזו לא הפעם הראשונה שהוא נוהג כן, רק שעתה נתפס מחסר והירות שבאה עקב השפעה חיצונית מנטילת סם ההזנה.

עושה העשיר חושבים ובא למסקנה, שהאיש הזה עשוי לתרום לעסקיו. אותו שהובילו לשוק העבדים, אם וכאשר יכנו אותו לדרך טובה, הרי שבהחלט רצונוותו עשויות ליצל את עסקיו. אמנם כל נשפח שגנב לפנינו, ומי יערב לנו שהאיש ישתנה וישתמש במוחו לדרך טובה? והתשובה לך. שכל דבר נתן לפטר בחנוך וגם פרא זה, חנוך הולם וישר את מחו. תאמרו, הרי חנוך הוא ענין של בחירה. ולכאורה יתכן שהגנב לא יהיה מענין בחנוכו של אדונו, משום שלדעתו דרך החיים שפחד טובים עברו ויטרו לכל סדרת חנוך?

וכאן אנחנו מגיעים לעקר המצוה: האיש הזה ימכר לעבד. ככזה יהיה עליו בעל הבית שחובתו להשמע לו וכל עוד הוא תחת ידו, לא יתאפשר לו להמשיך באורחות חיו כפי שפחד ובעל פרוחו ושללא בטובתו יאלץ לסור למרותו של בעליו ולהפגע לתכתוביו ולישר את דרכו. יש לזכר שעבד הוא עבד. ועל אף תנאי הרחבה המעלים שצוהה התורה להעניק לו, יביד אדונו זכות מלאה להכריח אותו לעשות את רצונו [ובפרט לגנב דנו, שאם יחוש משחרר וללא על, עשוי לרוקן את בית בעליו בעצת מחו המבריק... וכינון שאותו גנב, אינו חפץ שינהגו עמו בכח, וחושש מהלקאה, זמהר לישר קו עם רצונו של האדון. תחלה יהא זה מפחד ומן השפה ולחיוץ, אך עם הזמן יבין שיש משהו 'מענין' בחיים ישרים וברכות הימים ידע אל כנון שהחיים בדרך הטובה גם משתלמים ועדיפים מכסף קל אך עם מחיר כבד של חיים בפחד מתמיד (וכדלקמן).

ואולי אפשר לומר שהזכות הרבות שמקבל העבד, כמובא בהרחבה במסכת קדושין, עד שאמרו חז"ל הקונה עבד קונה אדון לעצמו, נועדו

גם למנוע מאדם שאינו ראוי לקחת עבד עם מח פנה. רק אדם שבידו ראוי לקחת מח כזה ולתקן ולשפר אותו.

ועל פי זה נבין מדוע רק עבד שגנב סכום השנה לערפו, נמכר. כי לרב כשרונו הצליח לגנב סכום גדול, ואין דרך אחרת להצילו אלא אם פן יספח לאנשים צדיקים, שיכירו בערך חכמתו ומנקה זו יפעלו לישפר מעשיו ולגמל אותו מהרגליו הרעים. בדברים אלו נקבל הצעה לאחת מפתחי ההצלה שנתן השם יתברך ברחמי וברב חסדיו לכניו אהוביו, שיישרו את מעשיהם ויצילו את עצמם מעצמם. כמובן שגם לאותו גנב נאלץ נתנו דרכים נוחים לישר את דרכו. אך פיון שהשתרש בחטא, בהיותו קשור בכבלי היצר המסית בו לגנב, נצרך גורם חיצוני כדי לישרו. והשם יתברך מגלגל את הדבר שאותו גורם חיצוני פנה אליו כקונה לעבד ויהיה הכלי לישר את אורחותיו.

[וראינו בחכמינו זכרונם לברכה בכמה מקומות, שעבדים ששרתו בבתי של צדיקים, על אף היותם כנענים, היו גדולים במעלה, כגון אמתיה דרבי יהודה הנשיא, ששמה אדם בנדוי ובית דין לא רצו להתירו, וכן במגלה מענין זה. וכגון טבי עבדו של רבן גמליאל. קל וחמר עבד עברי שישמש אצל אדם צדיק, ישנה את דרכו הרעה וממילא חכמתו הרבה תנוצל לדברים טובים.]

בספר פשר שנה רגיעה נפשית

כאמור, כל אדם חפץ בשקט נפשי, בחיים רגועים ושלום. גם אותו גנב שבחר את הגנבה למקצוע, בלבד פנימה היה חפץ בחיים פשרים ורגועים, מבלי לחשוש כל חיו שעוד מעט יתפס וימשיך את חיו תחת מרות אדם כמותו. גם לא נעלם מעיניו יחסם המזלזל של הבריות אליו, וללא ספק הדבר מכאיב לו ובנדאי רוצה שבניו יהיו גאים בו. ויודעים הרשעים שדרכם למיתה. אלא שלא תמיד נתן בדבורי תוכחה ובשיחות חיוק לנתב גנב לדרך הישרה. ישנם שהשתרשו בחטא ודרך לפעל על לבם היא אשר יחושו על בשרם טעמה של השקט הנפשי שבישר ביתם לטעמה המר של הקלקול.

מאותם דרכים מובא מעשה (מעבד ע"פ מעשה המובא משם הרב יוסף משאש). על גנב אחד שהיה ממחה בתחום נתעב זה. מגנבות התפרנס ומגולות חי ולא עבר עליו שבוע מבלי שיפרץ לבתים, לחצרות, כדי לגנב מוצרים יקרי ערך או אפילו מיני מאכל. לאותו גנב נאלץ נולד ילד. וכינון ששמע על החנוך הטוב שהתורה מקנה לאדם, החליט לשלח אותו לתלמוד תורה. ברבות הימים נכנס לשיבה, למד מפי מורים צדיקים והתחבר לבני גילו תלמידים יראי שמים, למד מהטובים והלך בדרך הטובה והישרה. בהגיע פרקו נשא בשעה טובה ומצלחת. אביו הגנב דאג מאד לבנו שלדעתו בנו חי בעניות. אך הפן השפיל לגלות את אָנו של אביו, שלא חסר לו דבר וחיו מתנהלים על מי מנוחות. אינו חסר

מחפספר הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זע"א

פסוק יוגר לא תלחין ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים. קשה, שהיה לו לומר וגר לא תלחין כי גרים הייתם וכו', שהוא הפעם של 'וגר לא תלחין', ולמה הפסיק ביניהם ב'ואתם ידעתם' וכו'? ואיתא בשבת פ"ב, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה והמתן, גויים שלא עמדו וכו', גרים מאי? אף על גב דאינהו לא הוו מזלייהו הוה, ופליגא דר' אבא בר כהנא שאמר שאחר יעקב פסקה וזתמא מישראל, ע"ל. וזה שאמר, איני רוצה שתלחצו הגרים שהרי היו שוים עמכם, שפחה סיני פסקה והמתן עם זהמתכם, דאע"ג דאינהו לא הוו מזלייהו הוה, וזה אמר 'ואתם ידעתם את נפש הגר' וקרא נפש שרומזו על הפול, ואם תאמרו שפסקה זהמתכם מעת יעקב ואם פן אתם גדולים מהם שמהם לא פסקה עד סיני, לכן אמר טעם אחר "כי גרים הייתם".

כלום. בכל זאת, האב התקשה לקבל את הדברים אך החליט שכל זמן שאינו מבקש ממנו כסף... אין טעם להתערב בחייו יותר מדאי...

יום אחד בקר האב בבית הפן ובקש לשוחח עמו, וספר פי הוא בא מנחום אבליים אצל חבר למקצוע. ושם היה רב חשוב, עם זקן ארוך מאד, שאמר שאבא צריך ללמד את בנו מלאכה שאם לא פן עלול ללסטם את הבריות. וכינון שלא ידע האדם עתו, עלי לדאג לך וללמד אותך מלאכה. שאל הפן: ומה המלאכה שתלמדני?

אומנות נקיה וקלה. המפרנסת את בעליה בכבוד. חזרתי על כל המלאכות ולא מצאתי טובה הימנה. אנשים עובדים ועמלים ואתה נוטל את חלקם... זו מלאכתי. חשכו עיני הפן: גנבה? זאת המלאכה? משה האב בכתפיו: בני אהבי, למה תקרא לזה גנבה. לגנב זה אסור. נגדיר זאת: "השלמת הכנסה". בכל אפן, כפי שאמרת, מחובתי ללמד אותך את המקצוע, לאלף אותך בינה ובה תמצא את לחמך. לא קל לגנב כפי שהבריות חושבים, אבל אם יודעים איך עושים את זה, זה פחות קשה. ולי יש הרבה סודות איך להקל את כבד המשימה. וכאבא אשמח לחלק עמך את ידיעותי, כדי שתהיה לך פרנסה ברוח ותוכל לשקוד על התורה ועל העבודה. מבטח אני בך שהישר ינחה אותך ולא תגלה את דוי המקצוע לאנשים זרות, אלא לבניך, כדי שגם הם ימשיכו את המסורת ויתפרנסו בכבוד. התחנה הראשונה שלנו תהיה בביתו של סמיר. אך הפן כמובן סרב ואמר: כבד אכבדך אבי, וכל אשר תאמר לי אעשה, כל זמן שהמעשה לא נוגד את התורה. ומעשים כאלו נאסרו בתורה. התשובה הכעיסה את האב שעזב את הבית בטריקת דלת.

לבן הגנב היה חבר נאמן, פקח וממלח, מהבורדים בכפר שהסכים להתנדד עם הגנב השנוא, בעבור כבוד חברו. וכאשר יצא האב מבית בנו, פגש באותו בחור וספר לו על בנו המרדן' שמסרב ללמד מקצוע שתכלול אותו בשלוה ובנחת כל הימים. הבחור הבין מיד במה דברים אמורים ואמר: על אף שהפונסה שלך קלה ומקבדת, היא גם מסכנת ומלנה בפקד גדול. לו לעצתי תשמע, בא עמי ואשכילך דעת איהך לקחת מאחרים מבלי להסתכן כלל. רק תאמר לי מה ברצונך וממי רצונך לקחת, ואתה תבוא עמי ותראה איהך עושים את זה בנקל. בדרך להחליט אם לסמוך על המילה שלי שלא אגלה על התכניות שלך לגבי הגנבה הזאת. ואם לאו, אלך לדרפי. נכנע הגנב והסכים לספר את תכניתו – לגנב את התרנגולת מחצרו של סמיר. גם ספר שעשה פרצה בגדר. אך עכב התכנית בתקנה שבנו ישפיל לבוא עמו, ללמד איהך 'סוחכים' בשקט. זה הכל? – אמר הבחור, ובכן, הבה נחליט להפגש מחוץ בשעה תשע בערב, כאן, ליד עץ הזית. ונצא לקחת את התרנגולת מחצרו של סמיר. תמה הגנב: זה מקדם. בשעות אלו מסתובבים הבריות. נגבים יוצאים לעבודה רק לאחר חצות. זקף הבחור את קומתו ואמר בקול החלטי: אתה רוצה ללמד או ללמד? אם רצונך לדעת, אסור לך לשאל שאלות ולהעיר הערות. תבוא עמי ותראה. לפי דבורך חוששני שלא תעמד בזה... למה? – שאל הגנב בחלחלה, זה מסכן? בכלל לא. אין בטוח מזה. עם זאת, מדבר במהלך מפחיד. עליך להתאזר באמץ ותעוזה, לעמוד במסע. הבטחון העצמי המפוזר ששידד הבחור שבה את לבו. בשעה תשע בערב מצא הבחור את הגנב תחת עץ הזית, ממתין לו בקצרו רוח. עם בואו פתח הגנב את השק שהביא עמו, והוציא כלי עבודתו ומדי המקצוע – כובעי גרב, כפפות, משקפי שמש כהים שבצדדם מראות קטנות (אותם סחב מרופא שנים במהלך הטפול...), אחד לו ואחד לבחור. אמר הבחור, טוב שהבאת אמצעי הגנה. גנבים לא יכולים בלי זה. זה כמו לנסע על אופנוע ללא קסדה... עקב בצד גודל פסעו השנים לעבר חצרו הגדול של סמיר. אך כאשר הגיעו למקום, החיש הבחור את צעדיו. הליכתו השמיעה רעש שהדהד במרחב. הגנב החייר. השתעפת – לחש בסנון שנים. אך הבחור המשיך הלאה ובקול רעש גדול נענע את השער. הגנב נסוג לאחורה בפקד. לתרדתו הבחור הוציא תפץ קשה מכיסו והחל לפרק את המנעול. מה אתה עושה? – בכה הגנב, הרי עלולים לגלות אותנו? בא עמי, אני מכיר פרצה בגדר. תפסיק לילל – נזף בו הבחור, להזכירך אין להעיר

הערות שלא לצורך... נשימתו של הגנב עלתה ונרדה בקצב מהיר. אבל סדרתי פרצה, זעק הגנב. שוב פעם הפרצה? – אמר הבחור בחומרה. למה פרצה חשוכה, כשאפשר להכנס בדרך המלך. שוטה שבועול – אמר הגנב ביאוש כשבצעניו דמעות. דרך המלך כזה, עלול להיות הדרך לבית הסהר. וכבר חשב שגרוע מזה לא יכול להיות. חרדתו גברה כאשר מבצע לחשכה ראה שהבחור מסיר את כובע הגרב ומשליך את המשקפים הכהות מעל עיניו. אוי – זעק הגנב. יתפסו אותנו! את זה כבר אמרת. אתה לא רואה שחם לי עם הסמרטוט הזה. ולשם מה משקפים כהות, עמם בקשי רואים דבר בחשכת לילה. וגם הכפפות הללו, מעיקים לי בין האצבעות. ובעודו צופה בעינים פלות בבחור שמתערטל מאבירי ההגנה המכרחים לכל גנב, לפתע, הסתגרו עיניו מאור חזק שהתגלגל במרחב. התברר שיכול גם כול להיות יותר גרוע: הבחור הוציא פנס רב עצמה. אוי לנו! קרא הגנב. אני מסתלק מכאן. הדלת נפתחה בחריקה. הבחור נכנס ללול בצעדים נמרצים. תפס בתרנגולת השמנה והוציאה החוצה כשהיא מקרקרת בעוז. בחוץ, מאחורי סלע ענק, עמד הגנב שטוף זעה ורועד מפחד. ממלמל ודוי: חטאתי, עויתי ופשעתי. איהך עלה במחי לקחת בחור ישיבה לא יצלח למלאכה הדרושת מח וזהירות וזריזות, כשאין לו אף אחד מהם... איהך הולכתי שולל על ידו? כל כך חכם וערמומי שהצליח להסתיר את השגעון שלו... לפתע חש ביד שנוחה על כתפו. בקשי פלא צונחת אימים שעמדה לפרוץ מפיו. זה אני, שמע את קולו של הבחור. זאת התרנגולת? שאם לא כן, אכנס שוב עד שאמצא. כן! זה בדיוק לא צריך לחזור על טעיות... טוב. אמר הבחור, אם כך, בא לביתי ונסעד את לבנו. התרנגולת שבה לקרקר. קלה הפר את דממת הלילה והחסיקה פעימה מלבו של הגנב, שבלש כל העת לבדוק אם אין מישוה עוקב אחריו. הגיעו לבית. הבחור שחט את התרנגולת. לאחר שפסה את דמה, יצא לחצר והכין את המנגל. פני הגנב קדרו: הריח ימשוך לכאן את סמיר? ומה בכך? בוא ויתפבר. גם לו יש חלק בגדולה. וכעת קום, עמד והחל לצלות את העוף. שמעתי שאתה ממחה בכשול ומכשר מאד בהכנת בשרים, אז תוכיח זאת. רק אמור מה להביא מהמטבח. הגנב פתח את פיו הרועד ואמר בקשי: תכלינים. בעוד ריח הבשר פושט באויר, הביא הבחור משקל וברקש מהגנב שישקל את עצמו. בשביל מה זה? – התפלא הגנב. הבחור הוציא לוח ניר ועט ואמר

לגנב: שקילה זו היא חלק מסוד המעשה אשר עשינו הלילה. תכף תדע הכל. עלה הגנב על המשקל. והבחור רשם על לוח את משקלו. לאחר מכן עלה גם הוא למשקל ורשם על הלוח. החלה הארוחה. מצב רוחו של הגנב השתפר מעט. עם זאת רשם המארעות עדין הסעירו את לבו. בכל מאודו רצה להבין מה הלך ומה היה המהלך? נעלה שוב על המשקל ותתפלא יותר – אמר הבחור ועלה המשקל. כעת הראה לגנב את הפתק שרשם לפני הארוחה: תראה עליתי במשקל. תמה הגנב: ומה הפלא, זו היתה ארוחה טובה. רק רגע. תעלה גם אתה על המשקל ותבין. הגנב עלה על המשקל. אך כאשר ראה שכמעט ולא נראה הבדל בין משקלו קדם האכילה לאחריה. איהך אתה מסביר את זה? אכלתי בדיוק כמוך, אוילי אפילו יותר. איהך זה שלא עליתי במשקל? התשובה בידי סמיר – אמר הבחור. סמיר? זה ש'סחבנו' ממנו את התרנגולת? הוא עלול לחשב שיש לנו קשר לזה... ויספר למשטרה הכל. הדלת נפתחה וסמיר עמד בפתח. הגנב קפה על מקומו. איהך היתה התרנגולת? – שאל סמיר. הבחור ער את הגנב: הוא שואל אותך, תענה לו! מה קורה כאן? – שאל הגנב בחלחלה. לא קורה שום דבר. פשוט מאד, הבקר בא אלי הבחור הזה ובקש לרכש התרנגולת. שלם לי ובקש ממני שאתן לו את המפתח ללול להוציאה. גם בקש ממני שאבוא אליו הלילה לשתות אתכם לחיים. וכעת תמוז. לאחר שסמיר עזב את הבית, הסביר הבחור לגנב את סוד המשקל: אני אכלתי את הבשר ברגע, שהרי שלמתי על כך. ולכן שבעתי והועלתי לגופי. אכילה מתוך פחד וחסר שקט, אינה מועילה ואף מזיקה. דע לך רק בכסף פשר יש ברכה. גם ברכה מיידית של שלווה ושקט, וגם ברכה לעתיד, עוד בעולם הזה וקל וחסר בעולם הבא. אכן – אמר הגנב, אני אוהב את בני ורוצה שחיי ותנהלו על מי מנוחות באשר אמתי. וכעצם גם את עצמי אני אוהב. במקום לחיות מגנבה אחיה בישר ממלאכה שבאמת מכבדת את בעליה. ויש לי גם תכנית. מחוץ בבקר אתחיל בהקמת מסעדה... ויהי רצון שנעשה את רצון אבינו שבשמים ועל מי מנוחות ונהלנו טוב וחסד יהיו מנת חלקנו, וישלח רפואה שלמה לכל חולי עמו ישראל ובכללם לשושנה בת טובה לארץ ימים ושנות חיים בריאים ומאשרים, קבלת פני משיח צדקנו שבע שמחות וכל טוב סלה.

משיחות המגידים שליט"א
הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)
שבת שדים ומברך

ימי השובבים

וכענין החלום... והוא ענין פרשת משפטים גמר התקון של שובבים בפרשת כי תקנה עבד עברי" כאשר אמרנו שמרמז שכל נפשות ישראל יש להם תקון שמי שלא פגם כל כך בשביעית יצא וכדאיתא במדרש רבה כשם שבגראתי העולם בו ימים ונחתי ב'ו' כך יעשה עמך ו' שנים יצא בן חורין. וגם אם פגם יותר והגיע לתכלית הרחוק כמו שנאמר אחר כך ואם אמור יאמר אהבתי וגו' שהוא מגשם כל כך בתאוותו להשפחה וזרעה שאין להם שיכות עמו רק ללא תאוות. ואינו רוצה לשוב בתשובה גם כן. יש לו תקנה על ידי יובל העליון וכמו שנאמר יובל" וישבתם איש אל אחותו ואיש אל משפחתו תשובו". ומספר ימי שובבים" מ"ב ימים שבששה שבעות. והוא כנגד שם מ"ב שב"אנא בכח" שהוא מסגל לעלית לשמות לשרשם והוא כענין הששה שבעות של ימי הספירה שמפסח ועד עצרת שהם גם כן מ"ב ימים של השם הקדוש לרמז הנזכר. ("פני צדיק" פרשת משפטים - אות יב)

לפניו ימי השובבים

"כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם". הנה ימי השובבים הם ששה שבעות והם בחדשי טבת ושבט, ונדע אשר לפי סדר הדגלים מגיע דין נגד טבת ואשר נגד שבט. וזו "כי תקנה", עולה דין אש"ר (רוח לימי השובבים בחדשי טבת ושבט) שבהם יקנה אדם עבדות הבורא. וזה שש שנים יעבד, רמז לששה שבועות מן שמות עד משפטים. ובשביעית יצא לחפשי, שנעשה חפשי מן היצר הרע. "חנ"ם" רומז לפרשת רומה, כי תרומה דרשו חז"ל תרי ממאה (זהו פרשת קרח דף קעט ע"א), ואם נקח תרי מן מאה נשאר צ"ח מספר חנ"ם, שאז יוצא לחרות. ("עטרת ישועה" פרשת משפטים אות יג)

"שיר המעלות בשב"ה את שבת ציון היינו כחולמים". הינו שלעתידי וראו כל נפשות ישראל שכל הרחוק והדינים שעברו עליהם בעולם הזה היה רק בדמיון למראה עין